

ЗАГАЛЬНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЙМОВІРНОГО КРИВДНИКА (БУЛЛЕРА)

Дитина ймовірно може бути схильною до булінгу (цькування), якщо вона:

- домінантна особистість, схильна самостверджуватися з використанням сили;
- неврівноважена, імпульсивна, легко фрустрована, швидко збудлива;
- демонструє терпимість до насильства;
- схильна порушувати правила;

ЗАГАЛЬНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЙМОВІРНОГО КРИВДНИКА (БУЛЛЕРА)

- не проявляє співпереживання тим дітям, які зазнали нападок;
- часто ставиться агресивно до дорослих;
- проявляє і проактивну (свідому) агресію (наприклад, для досягнення мети), і реактивну (вимушену або стимульовану чийось діями) агресію (зокрема, у відповідь на провокацію).

ЗАГАЛЬНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЙМОВІРНОЇ ЖЕРТВИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

Дитина ймовірно може бути жертвою буллінгу (цькування), якщо вона:

- тиха, обачлива, чутлива, яку можна легко зворушити і фруструвати;
- невпевнена, має низьку самооцінку;
- не має друзів, соціально ізольована;

ЗАГАЛЬНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЙМОВІРНОЇ ЖЕРТВИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

- може боятися, що їй заподіють шкоду;
- може бути тривожною і пригніченою;
- фізично слабкіша, ніж більшість однолітків;
- вважає, що легше проводити час із дорослими (батьками, вчителями/вчительками, тренерами/тренерками), ніж з однолітками.

ОЗНАКИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ) ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ

Дитина ймовірно потерпає від булінгу (цькування), якщо вона:

- приходить додому в пошкодженому одязі чи загубленими речами;
- має поранення, синці, подряпини;
- має мало друзів, або зовсім їх не має;

ОЗНАКИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ) ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ

- боїться йти до закладу освіти, сідати в автобус, брати участь в активностях з однолітками;
- обирає незвичний шлях, коли повертається додому;
- втрачає інтерес до навчання або починає навчатись набагато гірше, ніж зазвичай;

ОЗНАКИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ) ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ

Дитина ймовірно потерпає від булінгу (цькування), якщо вона:

- виглядає пригніченою, сумною, заплаканою, без настрою, коли приходить додому;
- часто жаліється на головний біль, болі в шлунку, інші фізичні негаразди;
- тривожно спить, часто бачить погані сни;
- втрачає апетит;
- проявляє тривогу і низьку самооцінку.

ЧИННИКИ, ЯКІ МОЖУТЬ СПРОВОКУВАТИ ВИНИКНЕННЯ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ): СХОЖІ ТА ВІДМІННІ ДЛЯ КРИВДНИКАТА ЖЕРТВИ

СІМЕЙНІ ЧИННИКИ

Потерпілий (жертва)

Неблагополучна сім'я, яка не функціонує повноцінно, не забезпечує потреби дитини в психологічному благополуччі і розвитку

Кривдник (булер)

Неблагополучна сім'я, яка не функціонує повноцінно, не забезпечує потреби дитини в психологічному благополуччі і розвитку

ЧИННИКИ, ЯКІ МОЖУТЬ СПРОВОКУВАТИ ВИНИКНЕННЯ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ): СХОЖІ ТА ВІДМІННІ ДЛЯ КРИВДНИКАТА ЖЕРТВИ

СІМЕЙНІ ЧИННИКИ

Потерпілий (жертва)	Кривдник (булер)
Постраждали від фізичного, психологічного або сексуального домашнього насильства	Постраждали від фізичного, психологічного або сексуального домашнього насильства
Свідки домашнього насильства	Свідки домашнього насильства

**ЧИННИКИ, ЯКІ МОЖУТЬ СПРОВОКУВАТИ
ВИНИКНЕННЯ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ):
СХОЖІ ТА ВІДМІННІ ДЛЯ КРИВДНИКАТА ЖЕРТВИ**

СОЦІАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Потерпілий (жертва)	Кривдник (булер)
Відсутність близьких однолітків або друзів	Тиск однолітків, участь у делінквентних об'єднаннях однолітків
Вуличне виховання	Вуличне виховання

**ЧИННИКИ, ЯКІ МОЖУТЬ СПРОВОКУВАТИ
ВИНИКНЕННЯ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ):
СХОЖІ ТА ВІДМІННІ ДЛЯ КРИВДНИКАТА ЖЕРТВИ**

СОЦІАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ	
Потерпілий (жертва)	Кривдник (булер)
Соціоекономічні негаразди	Соціоекономічні негаразди
Слабкі зв'язки батьків із закладом освіти	Слабкі зв'язки батьків із закладом освіти

ЧИННИКИ, ЯКІ МОЖУТЬ СПРОВОКУВАТИ ВИНИКНЕННЯ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ): СХОЖІ ТА ВІДМІННІ ДЛЯ КРИВДНИКАТА ЖЕРТВИ

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЧИННИКИ

Потерпілий (жертва)	Кривдник (булер)
Фізіологічні особливості, в тому числі інвалідність, відмінний зовнішній вигляд	Низька академічна успішність

ЧИННИКИ, ЯКІ МОЖУТЬ СПРОВОКУВАТИ ВИНИКНЕННЯ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ): СХОЖІ ТА ВІДМІННІ ДЛЯ КРИВДНИКАТА ЖЕРТВИ

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЧИННИКИ

Потерпілий (жертва)	Кривдник (булер)
Поведінкові або емоційні проблеми	Поведінкові або емоційні проблеми
Сексуальна орієнтація (ЛГБТ)	Кримінальна поведінка і участь у протиправних угрупованнях
Хронічні хвороби	

ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ. ОЗНАКИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ): **НА ЩО ЗВЕРНУТИ УВАГУ**

- занадто емоційна атмосфера в групі (класі);
- виокремлення певних учнів/учениць від решти;
- «перегрупування» дружніх кіл;
- коли діти припиняють спілкування, замовкають при появі дорослого/дорослої або вчителя/вчительки в приміщенні;

ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ. ОЗНАКИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ): **НА ЩО ЗВЕРНУТИ УВАГУ**

- кардинальна зміна поведінки окремої дитини – як сумна, закрита, пригнічена, так і піднесена, жвава, агресивна;
- раптове зниження академічної успішності деяких дітей;
- часті хвороби та прогули навчальних занять окремої дитини, не притаманні їй до цього часу.

УМИСНЕ ТЯЖКЕ ТІЛЕСНЕ УШКОДЖЕННЯ –

це ушкодження, небезпечне для життя чи таке, що спричинило втрату будь-якого органу, його функцій, психічну хворобу, переривання вагітності, непоправне знівечення обличчя або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну третину.

**КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ
ШКОДИ **ФІЗИЧНОМУ**
І ПСИХІЧНОМУ ЗДОРОВ'Ю,
ЗАПОДІЯНОЇ БУЛІНГОМ
(ЦЬКУВАННЯМ)**

УМИСНЕ ТЯЖКЕ ТІЛЕСНЕ УШКОДЖЕННЯ –

це ушкодження, небезпечне для життя чи таке, що спричинило втрату будь-якого органу, його функцій, психічну хворобу, переривання вагітності, непоправне знівечення обличчя або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну третину.

УШКОДЖЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ ТЯЖКОСТІ

такі, що спричинили тривалий розлад здоров'я строком понад 3 тижні (більш як 21 день) і втрату більш як третини працездатності.

ДО ЛЕГКИХ УШКОДЖЕНЬ ВІДНОСЯТЬ ТАКІ, ЩО:

- мають незначні скороминущі наслідки, тривалістю не більш як шість днів (синець, подряпина тощо);
- короткочасний розлад здоров'я, тривалістю понад шість днів, але не більш як три тижні (21 день);
- незначна стійка втрата працездатності (до 10 %).

МОРАЛЬНА ШКОДА ПОЛЯГАЄ:

- у фізичному болю та стражданнях, яких особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;
- у душевних стражданнях, яких особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її ім'ї, близьких родичів;
- у душевних стражданнях, яких особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна;
- у приниженні честі та гідності особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи».

БУЛІНГ (ЦЬКУВАННЯ) –

це спільна хвороба колективу, а не тільки дії булера проти жертви. Навіть, якщо напади здійснює хтось один з групи (класу), це не питання стосунків тільки цих двох людей, а спільна соціальна проблема.

СИТУАЦІЯ (ДЛЯ ДІВЧАТ):

«Мене перестріли дівчата на дискотеці, оточили колом і почали дражнити, погрожувати, що поб'ють, нападати. Вони не били мене, а тільки лякали. Я не могла втекти через це коло. Я робила вигляд, що їх не помічаю, а вони іще більше біснувалися. Я відчувала безпорадність. Я слабша за весь цей натовп»

СИТУАЦІЯ (ДЛЯ ХЛОПЦІВ):

*«Мене перестріли хлопці по дорозі, оточили колом і почали дражнити, погрожувати, що поб'ють, нападати. Вони **били** мене, а я не міг навіть втекти через це коло. Я намагався робити вигляд, що їх не боюся, а вони іще більше нападали. Я відчував безпорадність. Я слабший за весь цей натовп»*

ОЦІНКА БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

включає загальну інформацію, характеристику булінгу (цькування) за видом, частотою (суб'єктивною і об'єктивною), місцем розташування, тривалістю тощо.

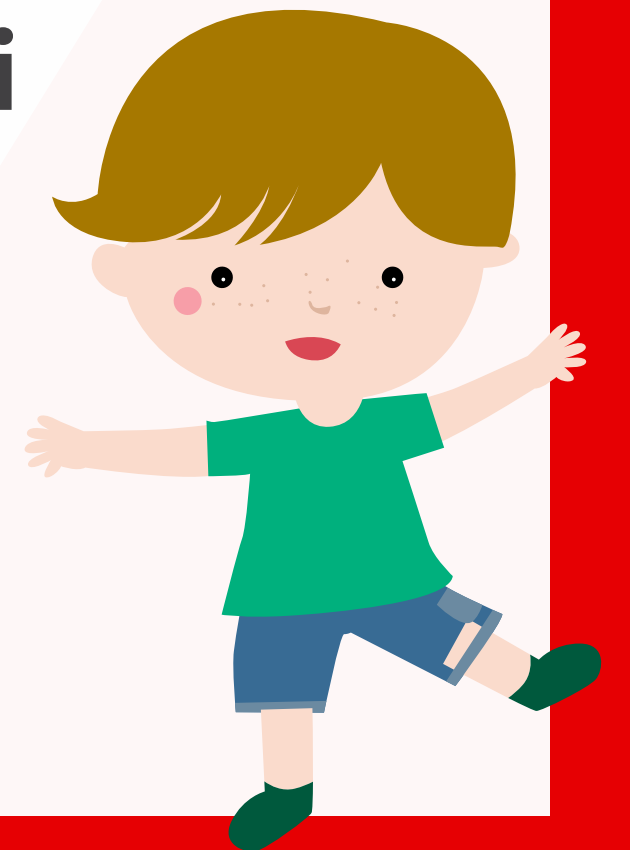
РЕСУРСИ ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

включають в себе характеристику ставлення до булінгу (цькування), реагування на випадки, інформацію про соціально-психологічний клімат в закладі освіти (наявність у дітей друзів/подруг, загальний рівень задоволеності закладом освіти) тощо.

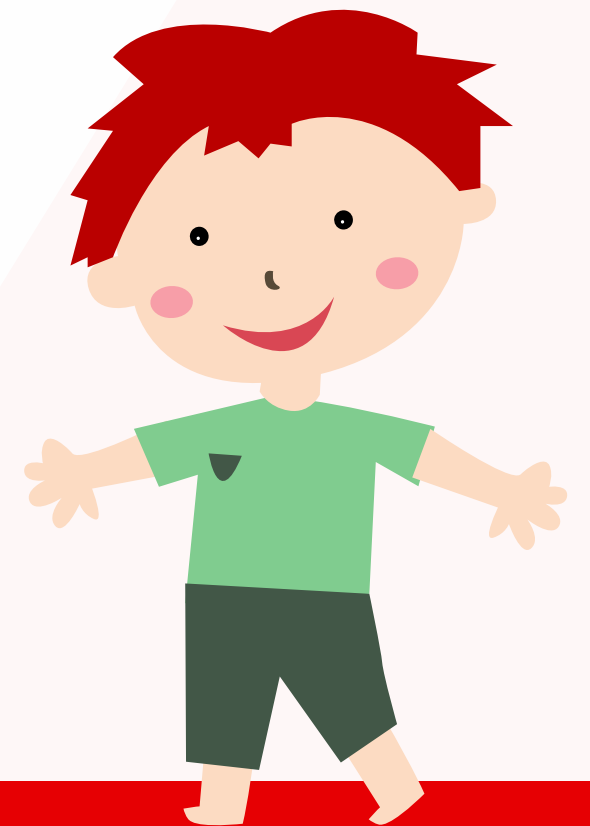
На мене ніхто не нападав і не знущався у закладі освіти протягом останнього тижня

На мене нападали і знущалися у закладі освіти протягом останнього тижня

**Як часто ти стикався з ситуацією
знущань протягом останнього тижня.**

Я не брав участь у нападах і знуцаннях над іншими протягом останнього тижня»

Я не спостерігав за нападами і знуцаннях над іншими протягом останнього тижня

Як часто ти буваєш один на перервах?

**Я не спостерігав булінг
в коридорах закладу освіти**

Чи намагався хтось протягом останніх двох місяців знущатися над тобою, використовуючи твій мобільний телефон?

Чи знущався хтось над іншим протягом останніх двох місяців, використовуючи твій телефон?

Чи намагався хтось протягом останніх двох місяців знущатися над тобою, використовуючи Інтернет?

Чи приходили тобі негативні листи електронною поштою?

Чи посилав тобі хтось ненависні повідомлення через Інтернет?

Чи хтось намагався видати себе за тебе (використати твій нік, аккаунт, електронну адресу, пароль) щоб нашкодити тобі?

Чи хтось робив ненависні коментарі на твої розміщені в Інтернеті фото?

Чи відбувалося по відношенню до тебе примусове ігнорування чи видалення в Інтернеті?

РИЗИКИ КІБЕРПРОСТОРУ: ЧАСТКА СТАРШОКЛАСНИКІВ, ЯКІ СТИКАЛИСЯ З НЕБЕЗПЕКОЮ

Кібербулінг **83%**

Техничне
втручання
57%

Нав'язування
непотрібної
інформації
57%

1-2 види **51%**

3-4 види **36%**

>4 види
13%

Жодного
булінгу
17%

П'ЯТЬ КОРИСНИХ ПРАВИЛ ПРОТИДІІ КІБЕРБУЛІНГУ, З ЯКИМИ ПОТРІБНО ПОЗНАЙОМИТИ ДІТЕЙ:

1. Не поспішай, не виплескуй свій негатив у кіберпростір.
2. Будуй власну онлайн-репутацію, не провокуйся ілюзією анонімності.
3. Зберігай підтвердження факту нападів.
4. Ігноруй з розумом – доречно ігнорувати поодинокий негатив.
5. Можливе тимчасове блокування

Приклад ігри такого типу - «**Червоний-зелений**».
Діти рухаються, коли горить **зелене** світло

і зупиняються, коли світло червоне.
Не можна навіть поворухнутися на **червоне.**

